

KHTB-19/2010.
KHTB-19/2010-2014.

J e g y z ő k ö n y v *

az Országgyűlés **Külügyi és határon túli magyarok bizottságának**
2010. november 18-án, csütörtökön, 15 óra 10 perckor
az Országház főemelet 58. számú tanácstermében
megtartott üléséről

**A jegyzőkönyv eredeti hitelesített példánya az Országgyűlés Levéltárában megtalálható.*

Tartalomjegyzék

<i>Napirendi javaslat</i>	3
<i>Az ülés résztvevői</i>	4
<i>Elnöki bevezető</i>	6
<i>Németh Zsolt államtitkár (Külgyminisztérium) hozzászólása</i>	6
<i>A kisebbségi nyelvek Európában-jogok és lehetőségek. Előadó: Prof. Dr. Christoph Pan úr, a Dél-Tiroli Népcsoport Intézet vezetője</i>	8
<i>Prof. Dr. Christoph Pan, a Dél-Tiroli Népcsoport Intézet vezetőjének előadása</i>	8
<i>Kérdések, vélemények</i>	14
<i>Prof. Dr. Christoph Pan, a Dél-Tiroli Népcsoport Intézet vezetőjének válaszadása</i>	16
<i>További kérdés</i>	18
<i>Válaszadás</i>	18

Napirendi javaslat

1. A kisebbségi nyelvek Európában-jogok és lehetőségek

Előadó:

Prof. Dr. Christoph Pan úr, a Dél-Tiroli Népcsoport Intézet vezetője

Az ülés résztvevői

A bizottság részéről

Megjelent

Elnököl: **Balla Mihály** (Fidesz), a bizottság elnöke

Dr. Nagy Gábor Tamás (Fidesz), a bizottság alelnöke

Dr. Gruber Attila (Fidesz)

Dr. Horváth János (Fidesz)

Kószegi Zoltán (Fidesz)

Mihalovics Péter (Fidesz)

Pintér László (Fidesz)

Vargha Tamás (Fidesz)

Szabó Vilmos (MSZP)

Szávay István (Jobbik)

Dr. Vejkey Imre (KDNP)

Meghívottak részéről

Hozzászólók

Dr. Korhecz Tamás, a vajdasági Magyar Nemzeti Tanács elnöke

Berényi József, a Magyar Koalíció Párt elnöke,

Jakab Sándor, a Horvátországi Magyarok Demokratikus Közössége elnöke,

Izsák Balázs, Székely Nemzeti Tanács

Megjelentek

Papp Előd, az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács elnöke,
Gergely Balázs, a Közép- erdélyi Régió elnöke,
Székely István, a Státuszirodák romániai vezetője,
Dr. Farkas Csaba, a Magyar Polgári Párt alelnöke,
Ágoston András, a Vajdasági Magyar Demokrata Párt elnöke,
Tessely Zoltán képviselő, az Országgyűlés Európai ügyek
bizottságából,
Ékes Ilona képviselő, az Országgyűlés Emberi jogi, kisebbségi, civil és
vallásügyi bizottságából,
Dr. Pákozdi Csaba, a Külügyminisztérium Kisebbségi jogi főosztály
vezetője,
Dr. Sárdi Péter hivatalvezető, Országgyűlés Külügyi Hivatala,
Márky Zoltán, az Országgyűlés Külügyi Hivatal EU főosztály vezetője,
Gulyás József mk. ezredes, Katonai Felderítő Hivatal,
Tárnok Mária, a Kisebbségekért – Pro Minoritate Alapítvány
Kuratóriumának elnöke,
Fekete Réka Mónika, a Kisebbségekért – Pro Minoritate Alapítvány
Kuratóriumának munkatársa,
Kántor Zoltán, a Magyar Külügyi Intézet tudományos munkatársa,
Dr. Vass Veronika, a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogok
Országgyűlési Biztosának munkatársa,
Dr. Hatto Schmidt úr

(Az ülés kezdetének időpontja: 15 óra 10 perc)

Elnöki bevezető

BALLA MIHÁLY (Fidesz), a bizottság elnöke, a továbbiakban ELNÖK: Tisztelt Bizottság! Nagy tisztelettel köszöntök mindenkit, képviselőtársaimat, meghívott vendégeinket és nagy tisztelettel köszöntöm Christoph Pan urat, aki elfogadta a meghívásunkat és a mai bizottsági ülésen, rendhagyó bizottsági ülésen, amely most már, ha jól látom kiteljesedett egy mini konferenciára - annak én nagyon örülök, hogy ez a téma ilyen sokakat érint.

Külön tisztelettel, megkülönböztetett külön tisztelettel köszöntöm Christoph Pan urat, professzor urat, a Dél-Tiroli Népcsoport Intézet igazgatóját, (*Taps.*) aki a mai napon vette át a Magyar Köztársaság Érdemrend Tisztikeresztjét a Külügyminisztériumban. Ehhez a kitüntetéshez gratulálok nagy-nagy tisztelettel és szeretettel, és kívánom, hogy az ott elhangzott laudációban megfogalmazott gondolatok mentén vigye tovább életének ezt a részét, ezt a munkásságát, és nagyon nagy megtiszteltetés volt számomra, hogy én is jelen lehettem ezen a kitüntetési ünnepségen.

És természetesen nagy tisztelettel köszöntöm Németh Zsolt államtitkár urat, a Külügyminisztérium részéről, aki ma ennek az egész ünnepélyes ceremóniának a fő vezénylője volt, ő adta át a kitüntetést és ezúton is szeretném neki megköszönni azt az ötletet, hogy ezt a kitüntetést kapcsoljuk össze egy ilyen rendkívüli bizottsági üléssel is. Ahogy látja államtitkár úr, az érdeklődés és a téma megjelölése, úgy gondolom, hogy nagyon fontos volt. Köszönöm szépen, hogy itt vannak mind a ketten és államtitkár úr kérte, hogy néhány gondolatban ő is megszólalhasson itt az előadást megelőzően, és azt követően pedig nagy tisztelettel majd felkérem professzor urat, hogy tartsa meg előadását.

Németh Zsolt államtitkár (Külügyminisztérium) hozzászólása

NÉMETH ZSOLT államtitkár (Külügyminisztérium): Tisztelt Elnök Úr! Köszönöm szépen a szót. Nagy tisztelettel köszöntöm a Magyar Kormány nevében a Külügyi bizottságot és a határon túli magyarok megjelent képviselőit. Nagyon örülök, hogy a Külügyi bizottsági ülés most ez alkalommal valóban a Külügyi és a határon túli magyarok bizottsága ülése, mint ahogy egyébként az elmúlt években, ebben a bizottságban ez immáron gyakorlattá vált. De nem emlékszem arra, hogy együtt jelentek volna meg a határon túli magyar vezetők abban a 8 esztendőben, amikor én elnököltem ezt a bizottságot, tehát ilyen együttes jelenlét egy bizottsági parlamenti ülésen, egy ünnepi ülésen, azt hiszem, hogy egyedülálló és innentől egy új precedenssel lettünk gazdagabbak a Külügyi és a határon túli magyarok bizottságának az üléseit illetően.

Valóban, ahogy itt elnök úr elmondta, a mai nap abban az emelkedett hangulatban zajlott a Külügyminisztériumban, hogy kitüntethettük Christoph Pan urat a Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztjével, a polgári tagozat Tisztikeresztjével, és azt hiszem, hogy kevesen kaphatták volna méltóbban ezt a kitüntetést, mint ő. És szeretném önöket tájékoztatni arról, hogy Tőkés László püspök úr, az Európai Parlament alelnöke, tartotta a laudációt, amit a sajtóban is, illetőleg a szöveg teljes terjedelmében is majd megismerhetnek, el fogjuk juttatni önöknek.

Nagyon alaposan, részletekbe menően elemezte püspök úr Christoph Pan úr életútját, és én nem is nagyon mennék ennek a részleteibe bele, hanem igazán csak egy kedves játékos szokásra hívnám fel a figyelmet, amit mi Dél-Tirolban megismerhettünk az elmúlt évek együttműködéseként. Dél-Tirolban egyes falvakban a faluközpontokban összegyűlnek a fiatalok játékidőben, körülnéznek ott az Alpok között és megnézik azt a hegyet, amelyet közös erőfeszítéssel aztán leküzdének. Ez egy olyan játék, ami egészen általánosan elterjedt

Dél-Tirolban, de mondanom sem kell, hogy meglehetősen sok kalanddal, bátorsággal, erőfeszítéssel és kitartással jár.

Azt hiszem, hogy Christoph Pan úr eléggé sok alkalommal gyakorolhatta magát, mert ő egy egészen egyedülálló kitartással, bátorsággal és tudással rendelkező ember. 1961-ben alapította a Dél-Tiroli Népcsoport Intézetet, ezt követően részt vett a dél-tiroli autonómia kidolgozásában és megvalósításában. Azt hiszem, hogy néhányunknak lehetnek már ilyen élményei itt a jelenlévők között. Gondolok itt Korhecz Tamásra, többek között, aki kidolgozója és megvalósítója egy délvidéki autonómiának példaként; de azt hiszem, hogy ez egy egyedülálló tapasztalat, amikor valakinek az élete során megadatik az intellektuális és a gyakorlati autonómia politika a Gruber-De Gasperi megállapodás megvalósításában Felix Ermacora professzorral Christoph Pan úr karöltve küzdött annak a pakettnek a kidolgozásában, ami aztán gyakorlatilag az autonómia csomagot jelentette a Délvidéken. Ennek a pakettnek a megfogalmazásában, politikai elfogadtatásában Christoph Pan úr, döntő szerepet vállalt.

Tehát valóban nagyon fontosak számunkra az autonómia koncepciók. Nem véletlen, hogy a Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztjének az átadásának az indoklásában az szerepel, hogy Christoph Pan úr a nemzeti kisebbségek kollektív jogai és az autonómia koncepciók megvalósítása területén kivívott érdemeiért kapja ezt a kitüntetést. Nagyon fontosak tehát a koncepciók, de azt gondolom, hogy nagyon fontos a megvalósításuk is.

Azt se felejtjük el, hogy Christoph Pan úr '89 előtt is nagy szimpátiával figyelte a kisebbségi magyarság küzdelmeit, és azt követően is, amikor elnyertük a szabadságunkat. És nem gondolom azt, hogy erőltetett lenne az a hipotézis, hogy Christoph Pan úr nagyon fontos szerepet vállalt abban, hogy végül is mi a Kárpát-medencében egy olyan kisebbségi stratégiát gondoltunk ki, követtünk és követünk - és itt a magyar államra ugyanúgy gondolok, mint a külhoni magyar közösségekre -, amiben nagyon sokat tanultunk tőlük. Megtanultuk tőlük a békés hatalom és érdekérvényesítést és politikai fellépést. Ez a jogállamiság talaján álló, sokszor talán unalmasnak tűnő szisztematikus munka, amit a dél-tiroliak megmutattak nekünk, ez példamutatóvá vált az elmúlt 20 esztendőben.

És a másik, ami példamutatóvá vált számunkra, az a racionális, gyakorlatias megközelítése a kisebbségi politikának. Valóban nagyon fontos az elkötelezettség, a kitartás, de ugyanakkor nagyon fontos, hogy azoknak az embereknek, akiknek mi a szolgálatában állunk, az érdekeit szolgálni tudjuk, elérjük és megvalósítjuk azt, amiről beszélünk. Így lehetett egy elmaradott régióból Dél-Tirol ma Olaszország legfejlettebb régiója, amely mellett, hogy természetesen a kisebbségi célkitűzések és vívmányok szempontjából a legjelentősebbek közé tartozik - ha nem a legjelentősebb számunkra Európában -, amellel egy fantasztikus demokráciateljesítmény, hiszen részt tudnak venni a dél-tiroliak a politikai döntéshozatalnak szinte minden szintjében. És egy olyan életnívót, egy olyan életszínvonalat biztosítottak Dél-Tirolban, ami azt gondolom, hogy egyelőre csak a célkitűzéseink, vágyaink és a reményeink között szerepelhet. De a potenciál megvan, megvan az erdélyi magyarságnak, a felvidékieknek, a délvidékieknek, a kárpátaljaiaknak, hiszen mindegyik térség rendelkezik azzal a potenciállal, amitől azzá lehet, mint amivé Dél-Tirol vált.

Tisztelt Bizottság! Tisztelt Határon Túli Vendégek! Nagy örömmre szolgál, hogy együtt lehetünk ezen az ünnepi Külügyi bizottsági ülésen és megköszönöm elnök úr a szót, köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen, államtitkát úr. És én is hadd fejezzem ki azt az örömet, hogy ezen a bizottsági ülésen is talán nem titkolt szándékunk volt és végül is nagyon nagy sikernek vagy nagyon fontos sikernek könyvelem azt, hogy mind az erdélyi, mind a felvidéki, mind a vajdasági magyarság elnökeit és alelnökeit köszönhetném itt sorban. Engedjék meg és nézzék el nekem, hogy nem köszöntök mindenkit most név szerint, mert

hosszú lenne ennek a listája, és inkább az legyen a fontos üzenete ennek, hogy ezen a mai bizottsági ülésen így együtt tudunk lenni és együtt tudunk eszmét és gondolatokat cserélni Christoph Pan professzor úrral, akit meg is kérnék arra, hogy mondja el az előadását, amelynek a címe: a kisebbségi nyelvek Európában-jogok és lehetőségek. Azt hiszem, hogy ennek a témának az aktualitása ma is fontos, fontos volt néhány évtizeddel ezelőtt is, és biztos vagyok benne, hogy ez a téma, ennek a témának a megvitatása, az ezen való gondolkodás a jövőben is fontos kérdés lesz.

Professzor úr, öné a szó!

A kisebbségi nyelvek Európában-jogok és lehetőségek. Előadó: Prof. Dr. Christoph Pan úr, a Dél-Tiroli Népcsoport Intézet vezetője

Prof. Dr. Christoph Pan, a Dél-Tiroli Népcsoport Intézet vezetőjének előadása

Prof. DR. CHRISTOPH PAN (Dél-Tiroli Népcsoport Intézet): Tisztelt Elnök! Tisztelt Államtitkár! Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Csak kicsit tanultam magyarul és csak egy keveset beszélek - németül fogok beszélni most.

Hölgyeim és Uraim! Szeretném megköszönni a meghívásukat, nagyon köszönöm. A mai napon valóban egy nagy megtiszteltetésben volt részem azzal a kitüntetéssel, amit megkaptam és az is nagy megtiszteltetés a számomra, hogy a mai napon itt előadást tarthatok. Tudatában vagyok annak, hogy ez mekkora megtiszteltetés és még egyszer köszönöm, hogy ide meghívtak. A téma, amit választottam úgy hangzik, hogy a kisebbségi nyelvek Európában-jogok és lehetőségek, esélyek.

Hadd kezdjem a nyelvekkel. Önök is tudják minden bizonnyal, hogy a Lisszaboni Szerződés 2009. december 1-jén, tehát körülbelül egy évvel ezelőtt lépett hatályba és ezzel alapvetően az emberi jogok chartája vált jogilag kötelező érvényűvé; a kultúrák, a vallások és a nyelvek sokfélesége mindenképpen tiszteletben tartandó, írja ez a charta.

Mit is jelent a kultúrák és nyelvek sokfélesége? Ez alatt valóban csak a nemzeti nyelvek összessége értendő, illetve az egyes nemzetállamok kultúrája értendő? Én úgy gondolom, hogy nem. Valóban ez alatt több mindent kell érteni. Például ide értendő az egyes államokban adott élő kisebbségi nyelvek kultúrái, illetve nyelvei is. Ez azt jelenti, hogy a nyelvek és kultúrák sokféleségének a tiszteletben tartása nem csak az államok között, hanem az államokon belül is, feladatuk ebben az összefüggésben van.

Fel kell, hogy tegyünk a kérdést, hogy mekkora, tehát mennyi kisebbségi nyelv is létezik Európában. Tehát valóban azt hiszem, hogy van egy olyan ökölszabály, amely azt jelenti, hogy a nyelvek a kultúrák verbális formáját jelentik, a nyelvek és a kultúra azok mindig egy egységet képeznek, így tehát minden egyes nyelv egy kultúrát jelent és fordítva is.

Most ezt megállapítva tudjuk azt, hogy Európa 47 államában körülbelül 350 nemzeti etnikai vagy nyelvi kisebbség él vagy nyelvi közösségek élnek; tehát az anyanyelv, ahol az anyanyelv nem azonos a mindenkori államnyelvvél, így tehát kisebbségi nyelvnek számít.

Tehát 350 kisebbség van, és több mint 350 kisebbségi nyelv van Európában és az Európai Unión belül, amit ugye az alapvető jogok chartája jogilag kötelező érvénnyel rögzít, ennek több mint a fele, ez körülbelül 190. Nos, ezek a kisebbségi nyelvek Európában, tehát az Európai Unióban 40 millió nyelvhasználóval rendelkeznek, tehát a kisebbségi nyelveket 40 millió ember beszéli, ez körülbelül Spanyolország népességének felel meg. Csak Németországnak, Franciaországnak, illetve Olaszországnak van több lakosa, mint amennyien kisebbségi nyelveket beszélnek Európában. Tehát ez körülbelül az Európai Unió polgárainak 8 százalékát teszi ki, ezért tehát kulturálisan ez valóban egy nagyon fontos tényező.

Hölgyeim és Uraim! Európában körülbelül 90 őshonos, illetve nemzeti nyelv van, és ebből 37 nemzeti nyelv, amely valóban hivatalos nemzeti nyelvi státusszal rendelkezik, tehát ezek azok a nyelvek, amelyek az adott állami nyelvet adó népesség nyelvét jelentik, ezért 150

nyelv van. Olyan nyelvek, amelyek nem felelnek meg annak az államnak a nyelvének, amelyet az adott nemzetről neveztek el. Nos, a nemzeti nyelvekről. A nyelvek egyébként határokon kívül is élnek. Például a magyar az egy nemzeti nyelv, ugyanakkor igen elterjedt a határokon túl, mint kisebbségi nyelv: Ausztria, Horvátország, Szerbia, Románia, Szlovénia, Ukrajna, Szlovákia, Csehország is rendelkezik magyar nyelvű kisebbségekkel. A német három országban nemzeti nyelv: Ausztriában, Németországban és Lichtensteinben. Ugyanakkor a többségi nyelvet jelenti Svájcban és további 18 államban kisebbségi nyelv is. Tehát a határokon kívüli nyelvek mindig kisebbségi nyelvtársaságban vannak.

Nos, milyen jogokkal rendelkeznek a kisebbségi nyelvek, illetve a kisebbségi nyelvet használók? A kisebbségekhez tartozó polgárok ténylegesen a többségi lakossággal azonos jogokkal bírnak, tehát legalábbis ami az alapvető nyelvhasználati jogot illeti; tehát joguk van ahhoz, hogy a kisebbségi nyelvet oktassák nekik, illetve kisebbségi nyelven történjen az oktatás. A magánéletben természetesen csakis a kisebbségi nyelvhasználat - emberek vagyunk, az utcán, az éttermekben, a buszon, a vonaton, pályaudvaron, teljesen mindegy hogy hol, használható; a hatóságok, illetve a bíróságok előtt is használható.

Az igények alapvető jogok, méghozzá az arányosság elvének figyelembevételével és konkretizálандóak az egyes országok, azon országok, ahol ezek a kisebbségek élnek; tehát a nemzeti jogban kell gondoskodni ennek elismeréséről. Nemzeti, illetve nemzetközi jogi alapok vannak. Ezeket a nemzetközi jogi alapokat most nem szeretném felsorolni, nem taxatív szeretném megejteni, de 1998-ban, a kisebbségi nyelvhasználatot szabályozva: 39 ország ratifikálta ezt és jogi kötelezettséggel bír: Belgium, Franciaország, Görögország és Luxemburg kivételével minden uniós államban.

További jog az európai regionális és kisebbségi nyelvek chartája. Szintén '98-ban lépett hatályba, 23 európai ország ratifikálta és 15 uniós tagállamot foglal magába, Magyarországot és Szlovákiát is. További jogi alap az Európai Unió alapjogok chartája, amiről már kezdetben szoltam, az úgynevezett Európai Alkotmány, ezt körülbelül egy évvel ezelőtt léptették hatályba, és minden uniós tagállamot jogilag kötelezi.

Az európai emberi konvenciók, amely minden európai uniós országot kötelez és természetesen ezáltal minden európai uniós tagállamot is, a diszkriminációs tilalom is, idetartozik még az ENSZ szabályozása, a polgári és politikai jogok szabályozása, tehát a faji megkülönböztetések tilalma, az Európai Unió diszkriminációs tilalma az Unió egyenlő bánásmódot biztosító irányelve, satöbbi, satöbbi. Rengeteg nemzetközi jogi előírás létezik, amely a kisebbségi jogok nyelvi használatát szabályozza.

Most egy különleges esetről szeretnék beszélni. A Velencei Bizottság állásfoglalását említtem meg ehhez kapcsolódóan. Nos, ez a különleges eset rendkívüli szerepet játszik – bizonyára önök tudják, hogy 1995-ben alkotta meg Szlovákia első ízben ezt a törvényt, ami egy kicsit merev volt, és ez után 1999-ben módosították ezt a szabályozást, épp egy kicsit lazítottak a szigorításokon, majd egy második módosítás 2009-ben következett be. Itt a kisebbségi nyelvi szabályozás nagyon leszűkítette a mozgásteret, ezt élénk kritika követte és ezek után a Velencei Bizottság állásfoglalását kikérték. Ez úgymond az Európa Tanács törvényszékével összehasonlítható intézmény. A Velencei Bizottság egy hónappal ezelőtt, október közepén fogalmazta meg állásfoglalását, és röviden ezelőtt közölték is ezt. Meg szeretném azt is említeni, hogy a szlovák kormányzat 2009 decemberében még egy rendeletet is jóváhagyott, amely azon elveket szabályozta, amelyek a szlovák törvény alkalmazását szabályozták.

Az Európa Tanács Velencei Bizottsága 84. plenáris ülésén állásfoglalást fogalmazott meg és itt arra az eredményre jutott, hogy ez a szlovák államnyelvtörvény a nemzeti kisebbségek nyelvhasználati jogait nem alkalmas módon korlátozza, és azt is megállapítják, hogy emberi jogi szabályozásokat tartalmaz. Olyan szabályozásokat tartalmaz, amelyek az emberi jogok alapvető szabályozásába ütköznek és bizonyos tisztázatlan kérdések tisztázását

is felülírja ez a vélemény. Továbbá azt az álláspontot is képviseli ez a nyilatkozat, hogy az állami nyelv védelme és támogatása egy legitim ügye lehet minden egyes országnak. Egy kisebbségi nyelv védelme és támogatása, amely a nemzetközi és állami jogi szabályozások keretén belül biztosított, olyan formában alakítandó ki, hogy a két szabályozás ne ütközzön egymással. A nemzeti nyelv használata a kisebbségek kisebbségi nyelvhasználati jogával összeegyeztethető, és a két jog konfliktusoktól mentesen, egymással párhuzamosan létezhet, feltételezve azt, hogy mindkét fél, tehát a többség a lakosság és a kisebbségek is konstruktív mód ezen fáradoznak. Ez a Velencei Bizottság véleménye, és én ezt teljes mértékben támogatom is.

Az államnyelv használatának követelménye – és a Velencei Bizottság ezt is kimondta – ténylegesen szükséges esetekre kell hogy korlátozódjon. Olyan esetekre, ahol ez a köznyelv használatát érinti, és ha az állam ezen túlmenően, bármilyen okból is legyen szó, szükségesnek, alkalmasnak vagy kívánatosnak tartja azt, hogy a kisebbségi nyelvek használata tekintetében az államnyelvet is alkalmazni kell, ehhez az államnak rendelkezésre kell bocsátani a megfelelő eszközöket és feltételeket - eddig a Velencei Bizottság véleménye.

Ezen túlmenően elhangzik itt az is, hogy a szlovák államnyelvtörvény - a jogbiztonság okaiból adódóan - az egyéb szlovák törvényekben tartalmazó kisebbségi jogok védelmével összeegyeztetendő még, hogy ne legyenek konfliktus helyzetek. Továbbá az a vélemény is megfogalmazódik, hogy ha jogi természeti jellegű a szabályozás; a 2009-es kormányzati rendelet útján - a kormányzati rendelet a kormányzatot csak addig kötelezi, ameddig nem helyettesíti ezt egy másikkal a kormány -, tehát a jogi kötelezettségvállalás szemszögéből vizsgálva a törvénybe kellene beemelni a szabályozás ezen részét is.

Végezetül, a Velencei Bizottság arra az eredményre jut, hogy bizonyos állami nyelvhasználati normák a nemzetközi jogi szabályozásokkal, amelyeket Szlovákia kötelezően felvállalt, nem összeegyeztethetőek és ezért revideálandóak. Így például azon szabályozás, hogy azon polgárok, ahol kevesebb, mint 20 százalékban vannak kisebbségek jelen, a kisebbségi nyelvet a hatóságokkal való kommunikációban nem alkalmazhatják a nyelvüket, és ez a nemzetközi kötelezettségvállalásokkal ellentétes például az európai regionális vagy kisebbségi nyelvek chartájába is ütközik, amelyet Szlovákia is ratifikált. Vagy pedig nem összeegyeztethető az a norma, hogy azon polgárok, akik az állami nyelv kellő ismeretével nem rendelkeznek, a bírósági nyelv használata során nem élhetnek a saját kisebbségük nyelvének használatával a hatósági ügyintézés során; azok, akik tehát a saját nyelvüket, anyanyelvüket szeretnék használni, nem tehetik ezt meg a hivatali ügyintézés során. Ez nemzetközi jogba ütközik, és ezáltal az ilyen jellegű szabályozás semmisnek tekintendő.

Anélkül, hölgyeim és uraim, hogy további részletekbe mennék e tekintetben, azt szeretném elmondani önöknek, hogy ezen alapvető gondolatokkal, amelyeket a Velencei Bizottság megfogalmazott, teljes mértékben egyet tudok érteni még akkor is, ha azt a fenntartást is megfogalmazom, hogy ezen hiányosságok elhárítására utalás részben nem megy elég messze és elmarad ez a törekvés azon normától, amely normát mi például Dél-Tirolban 40 éve sikeresen gyakorolunk és amely nem minősíthető szélsőségesnek vagy például ki nem egyensúlyozottnak.

Amennyiben a Velencei Bizottság véleménye szerint egy közalkalmazott, aki a kisebbségi nyelv használója, egy kisebbségi nyelv használójával szeretne beszélni, ezt engedélyezni kell, hogy megtehesse. Ez az engedélyezés a mi felfogásunk szerint nem elegendő, analóg esetben tiltja; abban például nem engedélyezve van ez, hanem a kötelezettség áll fenn, hogy használhassa. A tiltás és az engedély nem alternatívája egymásnak. A kötelezettsége annak, hogy elsajátítják, és hogy beszéljék, ez az alternatíva. Vagy pedig az állami nyelvtörvényben benne foglaltatik az a rendelkezés is, hogy a kulturális események tájékoztató anyaga, például: reklámok, katalógusok, programok, galériák esetében, továbbá: könyvtárak, színházak, mozik, koncertek esetében a kisebbségi nyelven csak akkor

jeljenhetnek meg, ha tartalmilag azonos mód az államnyelven is közlik ezen információt. Ezt a szabályozást a Velencei Bizottság nem kifogásolja, megértést tanúsít ezen szabályozás iránt azzal az indoklással, hogy a többségi lakosság képviselőinek ezzel jelezzük, hogy a kulturális rendezvényeket a kisebbségi nyelvek kulturális rendezvényeit is meglátogathatják, részt vehetnek ezeken. Ezen álláspontot szerintem mi Dél-Tirolban nem tudjuk követni.

Számunkra nem követhető ez, hiszen nálunk: Dél-Tirolban e tekintetben egyáltalán nincsen kötelezettség arra vonatkozóan, hogy magánszervezetek hogyan viseltesenek eziránt; a civil szféra szervezetei információs anyagaikat kulturális rendezvényekre vagy bármilyen rendezvény tekintetében olyan nyelven közölhetik, amilyen nyelven ők ezt meg szeretnék tenni, tehát nincsenek ilyen jellegű előírások. Amennyiben a többségi lakosság egy képviselője egy ilyen közleményt vagy információt, rendezvényre való meghívást ad, a kisebbségi nyelven nem érti meg például a színelőadás bejelentését vagy előadás bejelentését, akkor valószínűleg ezen a rendezvényen amúgy sincsen keresnivalója, merthogy nem beszél a nyelvet, úgyhogy ezt nem tudjuk követni. Azon információk vagy meghívások, amelyek rendezvényekre szólnak, és amelyek nem kifejezetten zártkörű rendezvények, ezek bárki számára nyilvánosak, és mindenki maga kell eldöntse ezt, ezekre akkor is elmehet, ha nem érti a nyelvet, akkor vigyen magával tolmácsot, de ezek a fejlemények igazából nem okoznak gondot.

Az egészségügyi és szociális helyzet tekintetében a 80-as paragrafus (4)-es bekezdése azt irányozza elő, hogy az érintett intézmények, az időseket gondozó intézmények, a kisebbségi lakóterületeken kisebbségi nyelven is meglátogathatók, amennyiben a személyzet beszél ezekre a nyelveket. A kisebbségi nyelvek elsajátításának a kötelezettségét kizárják. Ez a szabályozás teljesen az intézményi kétnyelvűségbe ütközik, amelyet 40 év alatt mi Dél-Tirolban felépítettünk és gyakorolunk. A közintézmények munkatársai, a közhivatalok azzal a kötelezettséggel bírnak, hogy kétnyelvűek legyenek, és ezért külön honorálják is őket; mivel egy kötelezéssel önmagában ez nem juttatható érvényre, bizonyos támogatásra is van szükség ahhoz, hogy ez meg tudjon valósulni.

Ezen fenntartásoktól eltekintve, tisztázni szeretném azt, hogy az alapvető kijelentésekkel, a Velencei Bizottság alapvető kijelentéseivel teljes mértékben egyet tudok érteni és az a véleményem, hogy köszönetet kell nekik mondanunk, hogy ezt a ténylegesen nem könnyű feladatot mesterien oldották meg. Egy olyan személy számára, aki Dél-Tirolból érkezett, mint ahogy én, hölgyeim és uraim, és aki évtizedek óta a kisebbségi védelem gyakorlatát is ismeri, amely bizonyíthatóan hozzájárult egy nagyon nagy robbanás potenciállal rendelkező konfliktushelyzethez, az azt hiszem, hogy a szlovák államnyelvtörvény tekintetében jogosan védekezhet úgy, minthogyha a szlovák államnyelv a kisebbségi nyelvek által ténylegesen durván veszélyeztetve lenne, és ezen nagyon nagy veszélytől védekeznie, védenie kell az állam nyelvét az országnak.

Három megjegyzést engedjenek meg ehhez. Egyfelől a túlzóan korlátozó szabályozása a szlovák nyelvtörvénynek nyilvánvalóan a magyar nyelv ellen irányul, nem az egyéb nyelvekre; nem a német nyelvre, satöbbire irányul, a magyar nyelv ellen irányul. A szlovák nyelv, amelyik 150 évvel ezelőtt nyert írásos formát, ez a hiányzó történelmi hagyomány nem hidalható át azzal, hogy a magyar hagyományokat, amelyek ezer éves múltra tekinthetnek vissza, elnyomja, és amely nyelv a történelem viharában kisebbségi nyelvvé változott a területen.

A másik megjegyzés. A Velencei Bizottság nem hozta meg könnyen a rendelkezésünkre álló döntését, erről tudomásom van, és felmerül bennem az a kérdés, hogy az Európa Tanács szakértői körében miért nyúlnak olyan nehézkesen csak ahhoz az eszközhöz, amely a kisebbségi nyelvek jogát érvényre tudja juttatni. Kilencből tíz európai a többségi lakosság képviselője. Alig volt lehetőségünk arra, hogy közvetlenül kisebbségi kérdésekkel kapcsolatba kerüljenek, és ezeknek a komplex valóságtartalmát megismerjék. Ha

egyáltalán kisebbségi ügyekkel bármilyen formában is kapcsolatba kerültek, akkor általában ez elméleti síkon történhetett meg és ez a vélekedés, ez a megközelítés az Európa Tanács képviselői körében is tükröződik.

Egy harmadik megjegyzés. Az Európai Unió arra az esetre, hogy egy európai tagállam, amely a tagságát a koppenhágai szempontok alapján szerezte meg, tehát az emberi jogok tisztelete és a kisebbség és emberi jogok védelme alapvető követelmény volt, és aztán a tagság megszerzése után ezen feltételeknek nem felel már meg, erre az esetre van az Európai Uniónak előírányzott intézményrendszere, hogy szándékában áll-e az Európai Uniónak ezt megtennie a Lisszaboni Szerződés módosításához analóg módon, amelyet most a stabilitási szempontok alapján próbálnak utólagosan megtenni – erre nem tudok választ adni. De Magyarország talán 2011-ben, amikor az Európai Unió Elnökségét adja, talán tisztázhat valamit e tekintetben is.

Hölgyeim és Uraim! Hadd térjek most át a harmadik pontra, a kisebbségi jogok, illetve a kisebbségi nyelvek, mint lehetőség. Szeretnék itt rámutatni arra, hogy a kisebbségi nyelveket nagyon gyakran inkább konfliktuspotenciálnak és tehernek érzik a nemzetállamok, és itt szeretnék a községek és régiók kongresszusának a határozatára utalni, amiben áll egy olyan mondat, hogy a nyelvi kisebbség, tehát a kisebbségi nyelvek egy vállalat gazdasági és kulturális fejlődése szempontjából előnyt jelentenek. És van ehhez egy magyarító határozat, ami ezt meg is indokolja. Ezzel tulajdonképpen egy paradigmaváltás tanúi lehetünk, a konfliktuspotenciáltól elmozdulunk afelé, hogy a regionális fejlődésnek a nyelvek lehetőséget és a fejlődéshez muníciót adnak. A 286-os ajánlásban - 2010. március 17-ei dátum - egyébként fél éves az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága és indirekt módon az Európa Tanács 47 tagállama azt ajánlja, hogy a nemzetek, az államok használják ki a nyelvek nyújtotta előnyt a fejlődésben.

Na, most akkor tényleg felmerül a kérdés, hogy a kisebbségi nyelveknek mi köze a régiókhöz. Azt kell hogy mondjam, hogy egy kölcsönhatás van a kettő között. Milyen is ez a kölcsönhatás, tehát mit nyújthatnak a régióknak a kisebbségi nyelvek? Tudjuk, hogy nyelvhasználó nélkül egy kisebbségi nyelv halott, tehát, ha egy régióban nincsen megfelelő gazdasági fejlődés annyira, hogy el kell, hogy vándoroljanak onnan a nyelvhasználók, akkor a nyelv halottá válik. Tehát először is a régióknak konzisztens gazdasági élet lehetőséget kell nyújtania úgy, hogy a kisebbségi nyelv használói valóban ott megélhetésüket megtalálhassák.

A második pont. A kisebbségi nyelveknek, ugyanúgy, mint minden más nyelvnek, szüksége van fejlődési lehetőségre, hiszen hogyha nem fejlődnek, akkor kihalnak, ezt mondják a nyelvészek. Ugyanakkor ahhoz, hogy fejlődni tudjanak, hivatalos nyelvnek kell lenniük. A kisebbségi nyelveknek nem muszáj nemzeti hivatalos nyelvnek lenni, mint Finnországban a svédnek, elegendő, ha regionálisan vagy helyi viszonylatban hivatalos nyelvként használhatók, tehát egy településen, egy önkormányzatnál vagy egy régióban. A régiók, hogy ha hivatalos nyelv az adott régióban, akkor kénytelen az adott kisebbségi nyelv továbbfejlődni, hiszen a jelenségeket meg kell nevezni valamilyen módon; ez a nyelvi fejlődés motorja. A hivatalos nyelvként beszélt nyelveket tanulni és tanítani kell. A törvényalkotási joggal rendelkező régiók mind a kettőt nyújthatják, tehát hivatalos nyelv státuszt is tudnak biztosítani, illetve iskolákat is tudnak létesíteni.

Mi az, amit a kisebbségi nyelvek a régióknak nyújtani tudnak cserébe a fentiekért? A többnyelvű területek az idegenforgalom számára, főleg a kultúraturizmus számára attrakciót, vonzerőt jelentenek, főleg, ha ezek az országhatárokhoz közel helyezkednek el. Mondjuk, azonos nyelvet beszélő szomszédos népek mellett akkor területileg is, illetve nyelvi kulturális standard előnyökkel rendelkeznek a határoktól függetlenül létező együttműködés szempontjából, amit az Európa Tanács és az egész Európai Unió is igen erősen támogat; és rengeteg támogatási lehetőség van arra, hogy a határon átnyúló együttműködést segítsék és így az ipartelepítés szempontjából is ezek a nyelvek, illetve régiók előnyt jelenthetnek.

Másrészt a kisebbségi nyelvek többszörös kultúrát tesznek lehetővé: képzés, oktatás, irodalom, színházak, zene, film, rádió, nyomtatott sajtótermékek formájában és így tovább. És ezek a kultúrahordozók gazdasági jelentőséggel is rendelkeznek, hiszen munkahelyet teremtenek, így munkajövedelemhez juttatják a lakosságot, ezen kívül igényt generálnak szolgáltatások és javak iránt, tehát a gazdaságnak a körforgását élénkítik.

A harmadik pont. Egy régióknak a többnyelvűség intézményes többnyelvűséget követel meg, tehát a közintézményeknek, hivataloknak több nyelvet kell kínálniuk, több nyelv használatát annak érdekében, hogy minden nyelv aktív lehessen. Na most, ez azt jelenti, hogy minden egyes nyelven kell ráfordításokat eszközölni az iskoláknak, a jog ápolásának, illetve a közigazgatás ügyének, tehát több szolgáltatást kell nyújtania. Most, hogy ez több személyben testesül-e meg vagy egy személyben, mert mondjuk egy személy több nyelvet is bír - mindenesetre ettől függetlenül, ez többletjövédelmet generál, ami megint csak kihat a keresletre és élénkíti a gazdaság vérkeringését.

Végül is, hölgyeim és uraim, a nyelvi kulturális aktivitásnak is van egyfajta sajátossága, ezek megint csak jövédelmet generálnak, illetve a foglalkoztatási arányt javítják. Miért? Azért, mert a kulturális aktivitásnak mindig nagy arányban a kreativitás is része. Ez azt jelenti, hogy minél nagyobb egy tevékenységben a kreativitás aránya, annál kevésbé tudom azt automatizálni vagy racionalizálni, mert a kulturális tevékenység: az irodalom és hasonló, ilyesmit nem lehet automatizálni, tehát ezek rezisztensek az automatizációval szemben a lehető legteljesebb mértékben. Mindez tehát, hölgyeim és uraim, nem valósulhat meg akkor, ha az ilyen régiók nem kapnak arra lehetőséget, hogy saját maguk is aktívvá váljanak.

Korábban az autonómiát emlegettük, ugyanakkor nemzetközileg egy provokatív szónak minősül most már; akkor jött a regionális igazgatás, önkormányzás, és ez az Európa Tanácsban inkább akadályozó volt azelőtt, hogy Utrechtben hoztak egy határozatot, ami egy másik kifejezést használ, ami jelen pillanatban: regionális demokrácia. Tehát a regionális demokrácia tulajdonképpen regionális önkormányzat, ami tulajdonképpen regionális autonómiát és regionális önrendelkezést jelent, tehát tulajdonképpen jó is ez a kifejezés most már, tehát ez az, amit a régiók használhatnak, illetve aminek a segítségével a kölcsönhatás a régiók és a nyelvek között kifejezhető a hatását. Európában több expressis példánk van, például saját országom, illetve hazám Südtirol Olaszországban vagy Katalónia tartozik ebbe a sorba. De például Flandria Belgiumban vagy akár német nyelvű közösség Vallóniában.

Tehát mindezeknek a munkanélküliség, illetve a foglalkoztatási arány tekintetében jobb értékeik vannak, mint a nemzeti átlag, sokkal jobb, mint a nemzeti átlag: Spanyolországban, Finnországban, Belgiumban, Olaszországban és így tovább, tehát hölgyeim és uraim, ez egy lehetőség, egy esély, amit ki lehet használni, lehet az egészet pozitívan szemlélni.

Hölgyeim és Uraim! Most végül összefoglalnám. Tehát Európa gazdag a kisebbségi nyelvek tekintetében. Ezek a nyelvek Európa kulturális sokféleségének lényeges elemét teszik ki, és mint ilyenek megtartandók. A kisebbségek és a nyelvek kérdése ugyanakkor ambivalens. Jelent ez gazdagságot, ugyanakkor jelent konfliktuspotenciált is. Az elmúlt 20 év során a nemzetközi védelmi intézkedések elég nagy haladást mutatnak fel. Most Európa egyes államaiban konkretizálni kell ezeket, illetve meg kell őket most már valósítani annak érdekében, hogy a konfliktuspotenciál végképp kulturális gazdagsággá válhasson. Tehát ezen jogok adott országban való megvalósításához mindig két félre van szükség, hölgyeim és uraim: magára az államhatalomra, illetve a kisebbségekre is, hiszen az állam érdekét és a kisebbségek érdekeit egymással egyeztetni kell. Itt nem arról van szó, hogy „vagy, „vagy”, hanem mindig arról van szó, hogy „is” „is” – kompromisszumokat kell kötni. És ahhoz, hogy idáig eljuthassunk, konstruktív együttműködésre van szükség, ahogyan a Velencei Bizottság is nagyon helyesen megállapította, a konstruktív együttműködés partneri alapon, tehát egyenrangú partnerként és ez kölcsönös bizalmat igényel. A legjobb és a legtartósabb

probléma megoldások ismeretes mindig azok, ahol csak győztesek vannak és vesztesek, legyőzöttek nincsenek.

Sok kisebbség a határok eltolódásával keletkezett háború következtében. Időközben háborúk már nincsenek, 65 év telt el az elmúlt háború óta, volt néhány helyi jellegű fegyveres konfliktus Jugoszlávia utódállamai között, ugyanakkor egy paradigmaváltás tanúi vagyunk: a demokrácia, az emberi jogok és a jogállamiság jelentik az új Európa maximáit. Európa államainak integrációja az Európai Unióban sikeresen haladt előre, néha egy lépést előre, kettőt vissza, de a haladás adott. Olyanok már élnek a XIX. század végéről, akik kulturális igazságtalanságokat követtek el, ugyanakkor olyanok még élnek, akik a kulturális igazságtalanságok áldozatai voltak. Ezért tehát észre kell venni, hogy a politikában nincsen értelme ellenség koncepciókat ápolni, tehát most már csak a partneri alapon való kölcsönös megoldások felé való törekvés élhet. A XXI. századból már 10 százalékot elhasználtunk, és az első évtizednek a végén egy olyan folyamatban vagyunk jelenleg, amelynek eredményeként a nemzetállamot alkotó többség és kisebbség együtt kell hogy működjön. A kisebbségeknek joga van védelemre és kulturális identitásra, és ezért vagy ennek fejében kulturális értéktöbbletet tudnak kínálni.

Ezért tehát, hölgyeim és uraim, nemzetállam volt még a XX. század uralkodó államtípusa, ugyanakkor ez lassan a nemzeti partnerség államává kell hogy átalakuljon; ez a típus egy magasabb minőségi szint, mégpedig azon szabály alapján, hogy csak az elégedett népcsoportok a jó népcsoportok, és csak a jó népcsoportok, a jó kisebbségekkel rendelkező államok tekinthetnek magukat biztonságosnak, stabilnak és csak ők tudják az európai integráció és Unó alapját képezni. Köszönöm a figyelmüket. (*Taps.*)

ELNÖK: Köszönjük szépen professzor úr, nagyon hasznos és elgondolkodtató volt az előadása. Most pedig lehetőség nyílna arra, hogy a jelenlévők, vendégeink is természetesen, kérdéseket tegyenek fel. Egy kikötésem lenne, ha megengedik a jelenlévők, hogy ne raboljuk egymás idejét túlságosan, maximum két percben lehessen kérdést feltenni vagy hozzászólni, ezt az egyetlen szabályt szeretnénk itt megtartani. Ezen kívül a kérésem az lenne, hogy aki hozzászól vagy kérdést tesz fel, a jegyzőkönyv kedvéért mutatkozzon be, illetve hogy honnan jött, hogy a jegyzőkönyvben ezt minél pontosabban tudjuk majd rögzíteni; illetve akinek a német tudása olyan szinten van, az előadás német nyelvű változatát írásban is kinyomtattuk, majd el lehet vinni, akinek meg nem jutott, annak, ha kéri, el tudjuk juttatni majd e-mailben.

Kérdések, vélemények

Megnyitnám azt a kört, amely a kérdések, vélemények körét jelentené, és majd megkérjük professzor urat, hogy ezekre a kérdésekre válaszoljon. Nekem az lenne a tiszteletteljes hozzáfűznivalóm, meg kérésem, hogy egy csokorba szedjük össze a felmerülő kérdéseket, véleményeket.

Kérdezem tehát a tisztelt bizottságot, illetve a jelenlévő vendégeinket, hogy kérdés, hozzáfűznivaló van-e. Kezdjük a Magyar Nemzeti Tanáccsal és majd a Magyar Koalíció Pártja képviselőjében - tehát így szépen haladjunk.

KORHECZ TAMÁS elnök (Vajdasági Magyar Nemzeti Tanács): Korhecz Tamás vagyok, Szerbiából érkeztem, a Magyar Nemzeti Tanács elnöke vagyok.

Kérdésem lenne Christoph Pan professzor úrhoz. A sikeres dél-tiroli autonómia modell megvalósításában kinek a víziója érvényesült: a dél-tiroli némettség, illetve azok autentikus képviselőinek vízióját támogatta meg védhatalomként nemzetközi jogi kötelezettség alapján Ausztria; vagy pedig ez inkább a védhatalom, tehát Ausztriának volt a víziója arra vonatkozólag, hogy mi lenne egy hosszú távú fenntartható megoldása az olaszországi németek számára.

ELNÖK: Köszönjük szépen, elnök úr.
Berényi József elnök úr!

BERÉNYI JÓZSEF elnök (Magyar Koalíció Pártja): Köszönöm a szót, elnök úr. Hölgyeim és Uraim! Azért is kértem rögtön az elején szót, mert professzor úr előadásában is a szlovák nyelvtörvény jelentős időt vett igénybe. Mi is örültünk a Velencei Bizottság megállapításainak természetesen, mi is örültünk azoknak az ajánlásoknak, amelyeket a Velencei Bizottság megfogalmazott, ugyanakkor azt érezzük, hogy a szlovák politikai élet döntő többsége vagy elhallgatja a jelentés tartalmát, vagy pedig egyszerűen kitér a megvalósítás elől. Ilyen szempontból mind a Velencei Bizottságnak, mind az Európa Tanácsnak az autoritása is veszélybe kerülhet. Tehát amennyiben ezek az ajánlások az ajánlások szintjén maradnak meg a közeljövőben is, és az Európa Tanács vagy az EBESZ is nem tér át oda, hogy ezeket az ajánlásokat kötelező érvényűnek kell, hogy az egyes tagországok magukénak vallják, akkor azt hiszem, hogy nagyon komoly autoritás vesztese lesz ezeknek a nemzetközi intézményeknek.

Tehát a kérdésem arra vonatkozna, hogy professzor úr lát-e esélyt arra, hogy változzon a XXI. században a nemzetközi jog oly formában, hogy ezeket a megfogalmazásokat az egyes államoknak kötelező érvényűnek kellene venniük és megvalósítaniuk.

ELNÖK: Köszönöm szépen, elnök úr. További kérdések.
Jakab elnök úr!

JAKAB SÁNDOR elnök (Horvátországi Magyarok Demokratikus Közössége): Jakab Sándor vagyok, a Horvátországi Magyarok Demokratikus Közösségének elnöke.

Szeretném megkérdezni professzor urat, hogy a fejlett demokráciákban, adott esetben az Unión belül, alkalmaznak-e szankciókat azok ellen, akik mégsem tartják be a felvállalásukat a nyelvek jogállásával kapcsolatban; illetve ismeretes-e olyan eset, amikor szankciót tudtak alkalmazni azokkal szemben, akik minden felvállalásuk ellenére nem tartották be a jogokat. Köszönöm.

ELNÖK: Izsák elnök úr!

IZSÁK BALÁZS elnök (Székely Nemzeti Tanács): Izsák Balázs, a Székely Nemzeti Tanács elnöke.

Nagyon örvendek, hogy itt lehetek és köszönhetem Christoph Pan urat. Külön örvendek annak, hogy holnap a Székely Nemzeti Tanács ülésén vendégül láthatjuk a professzor urat, egyúttal meghívom a jelenlévőket, hogy legyenek vendégei a Székely Nemzeti Tanács ülésének.

Professzor úr évekkal ezelőtt egy tanulmányában azt írta, hogy Székelyföld Románia Dél-Tirolja lehet. Ezt egy nagyon érdekes felvezetés és izgalmas érvelés előzte meg. Én a konklúziójára vagyok kíváncsi. Professzor úr, ma is fenntartja ezt a korábbi állítását?

ELNÖK: Köszönöm elnök úr. További kérdés, vélemény?
Tibor!

Toró T. Tibor ügyvezető elnök (Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács): Köszönöm szépen, elnök úr. Először is gratulálnék professzor úrnak nem csak az előadásért, amit itt meghallgathattunk, hanem azért a következetes munkáért, amit az elmúlt sok évtizedben – meg se tudjuk számolni, hogy hány évtizedben - végzett nemcsak a dél-tiroli német nyelvű

közösség autonómiájáért kifejtett, hanem azért is, ami innen kisugárzott és a többi közép-kelet-európai nemzeti közösség is hasznosíthatta azt a tapasztalatot, ami Dél-Tirolban felhalmozódott.

A kérdésem az lenne, hogy ugyan itt külön nem tért ki erre, de nekünk volt alkalmunk meghallgatni több ízben is az elmúlt 20 évben a professzor urat, néhányszor Bálványoson a Szabadegyetem keretében, ahol rendszeres vendégünk volt, és amit köszönünk neki külön, hogy eljött, és ott többször is hangsúlyozta azt, hogy ahhoz, hogy az autonómia harc sikeres legyen, a politikai eliten belül egy egyezségnek kell megszületnie.

Nos, a kérdésem az lenne, gondolom, hogy a dél-tiroli autonómia harc sikeres harc volt, hogy sikerült megteremteni ezt a konszenzust a politikai eliten belül ebben a kérdésben, hogyan sikerült megoldani a konfliktust, mert bizonyára voltak Dél-Tirolban is olyanok, akik a többségi hatalommal keresték ilyen egyedi elintézéses módon a megoldásokat, hogyan sikerült az elitnek ezt a részét beállítani a sorba. Mert itt nekünk Magyarország környéki országokban igazából ez nem sikerült, azok kerültek többségbe, akik inkább ebben az egyezkedéses politikában látják a megoldást és nem azok, akik az autonómia jogi kereteinek a megteremtésében fáradoztak volna - tehát ezt a titkot, ha megosztaná velünk Pan professzor, azt megköszönném.

ELNÖK: Köszönjük szépen. További kérdés. *(Nincs jelzés.)*

Így egy csomagban ennyi lenne professzor úr a kérdések száma, és engedjen meg nekem egy gondolatot.

A mai nap délelőttjén nekem nagyon szimpatikus volt az a gondolat, amelyet Tökés püspök úr a laudáció során megfogalmazott, hogy ezek olyan ügyek, amelyekre úgy kell odafigyelnünk, úgy kell csinálnunk lépésről lépésre, hogy nehogy elkövessük azt a hibát, hogy a kerékpárról egyből a Ferrariba akarunk átülni. Tehát annak a mindennapos munkának a részévé kell tenni ezt a folyamatot - ahogy éreztem az ön előadásának a hangulatából és néhány gondolatából is -, hogy igenis ez egy olyan munka, amely részben az összefogásra kell hogy épüljön, és hogy lépésről lépésre kell haladni annak érdekében, hogy ezekkel a jogokkal és ezekkel a lehetőségekkel minél jobban élhessünk.

Professzor úr ezek lennének így első körben a kérdések. És ahogy hallotta a bemutatkozásban, most elsősorban a határon túli barátaink, nemzetársaink képviselőiben kérdeztek a jelenlévő vendégek.

Prof. Dr. Christoph Pan, a Dél-Tiroli Népcsoport Intézet vezetőjének válaszadása

Prof. DR. CHRISTOPH PAN (Dél-Tiroli Népcsoport Intézet vezetője): Nagyon köszönöm. A vezetői képet hogyan is fejlesztettük ki? E tekintetben talán el szeretnék mondani, amit ilyen összefüggésekben lényegesnek tekintettünk. Abban az óriási szerencsében volt részünk, hogy annak ellenére, hogy elnyomó vezetők is két táborra oszlottak: Hitlerre és Mussolinira, éles különbség alakult ki. És miután a fasiszta párttagság nélkül nem volt lehetőség arra, hogy munkát kapjon valaki, nem voltak munkahelyek, tehát éppen ezért az egység nagyon fontos volt. Inkább a közös fellépésre volt szükség, támogatókban is és az ellenzékben is. Itt szakadás következett be a lakosságban, és mindkét oldal a háború után, a vezető oldal képviselői egy gyűjtőpártban egyesültek és egy véleménnyel voltak a külvilág felé, belül mindig voltak nézetkülönbségek, ilyen a demokrácia, de kifele mindig egyhangúan szóltak, és ez volt az első számú sikertényező, ez talán az egyik legfontosabb dolog.

Ha azonos érdekek jelennek meg, akkor jó, ha összeállunk - ez banalitás, ezt mindenki tudja. És a társadalom érdekében, ha politikai szervezetséggel bír egy államforma, kifele egy véleményt nyilvánít meg. A kisebbségeknek nincsen államuk, azonban ugyanaz a szabály érvényesül itt is. A kisebbségi formákat kell megtalálni, amelyek lehetővé teszik, hogy

szerveződjenek és a demokrácia alkalmas arra, hogy a többség véleménye jelenjen meg, de kifelé az állammal szemben vagy másokkal szemben. Aki azt a teljesítményt meg tudja fogalmazni, meg tudja alkotni, teremteni, az tovább tud jutni, aki nem, az lemarad. 350 kisebbség van Európában, megnézhetik, hogy ez így működik.

Dél-Tirolban egy gyűjtőpárt jött létre, ez alól különböző vélemények jelentek meg, de kifelé egy vélemény hangoztattak. Itt küzdöttek a víziókért, régi nemzetiségi joghoz kapcsolódtak. Magyarország a véd állam, nagy a magyar kisebbségek száma, Magyarország a legtöbb szomszédos országgal szerződéses alapon dolgozik. Balladür és honfitársai aktus alapján a beleszólási lehetőség adott, így védett. És ha itt nagy szerencséről beszélünk Dél-Tirolban, Ausztriában, az az, hogy a pártokon túlmutatóan, velük szemben, mindig egy véleményt fogalmaztak kifelé. Különböző vélemények fogalmazódtak meg, de amikor arról volt szó Olaszországban, hogy fellépjenek, mindig egy vélemény jelent meg, mindig egyetértettek, ez nagyon-nagyon fontos. Így fejlődtek aztán a víziók, de kifelé mindig egy véleményt képviseltek és a véd állam nem volt megosztva, a kisebbséggel egyeztetett véleményt hangoztatott.

Az volt a kérdés, hogy hogyan lehetne rásegíteni, úgymond Szlovákián belül. A Velencei Bizottság állásfoglalását nem terjesztik el kellő mélységben és körben és nem veszik ezt figyelembe. Az a kérdés jelenik meg, hogy itt a nemzetközi jog tekintetében ez kötelező lehetőség, ilyen tulajdonképpen nem létezik, ezt bilaterális szinten kell szóba hozni és erre kell törekedni. Azt olvastam, nem tudom, hogy igaz-e, hogy a magyar miniszterelnök Orbán Viktor a szlovák partnerével megállapodásra jutott, hogy egy éven át nem fognak polemizálni egymással, közvetlenül beszélgetnek majd egymással, ez ideális lenne természetesen.

A horvátországi magyar kisebbség képviselőjétől az uniós szabályok tekintetében. Ez az a kérdés, amit én is megfogalmazok akkor, ha a koppenhágai tényezőknek nem felelnek meg. Itt arról volt szó, mi van akkor, ha ezeket nem teljesíti a tagság. Megmondom, ha ezeket nem teljesítik, ezt most akkor továbbadom a Magyar Köztársaságnak, ha ők elnökölik majd az Uniót, tudják-e egy kicsit tisztázni ezt a helyzetet.

Székelyföldi barátunk kérdésére válaszolva, azt szeretném elmondani, hogy a mai napig az a véleményem, hogy esély lenne, ha Székelyföld Dél-Tiroljává tudna válni. Ezt közösen együtt, ez nagyon fontos üzenet. Az is, amit az imént mondtam, tehát nem lehet különböző pártokkal ezt megvalósítani. Azok, akik arra törekszenek, hogy kifelé egy hangot fogalmazzanak meg, és arra is, hogy a védőállam, a kisebbség, a különböző pártok egységre jussanak, akkor lesz hatásos a fellépés.

Tibor kérdésére, ez tulajdonképpen nem is volt kérdés, megjegyzés volt, amit csak aláhúzni lehet. Úgy vélem e tekintetben ismétlem. Ez egy nagyszerű lehetőség, hiszen pozitív irányba helyezük akkor, hogyha belegondolunk abba, hogy 2010-ben az Európa Tanács kongresszusa - el is hoztam - egy ajánlást és határozatot alkotott meg németül, az a címe: kisebbségi nyelvek, a regionális fejlődés értékei, ezt 30 évvel ezelőtt nem lehetett volna elképzelni sem. Minden fogadást elveszítettünk volna, ha erre teszünk. Úgyhogy, igaz az, ha a vezetők, Magyarország vezetői, Szlovákia vezetői, csúcsvezetői megállapodnak abban, hogy polemizálni fognak egymással, akkor ez egy bizalmat megteremtő intézkedés kezdete.

Azt szeretném mondani, hogy Erdélyben is és Dél-Tirolban a kormányunk, a Dél-Tirol Néppárt vezetője megértette azt, hogy a nép mindig fél attól, hogy Dél-Tirol recessziót szeretne. Eppen ezért a legkisebb kisebbségnek, a romáknak el tudta magyarázni azt, hogy nem recesszió, sokkal inkább a szomszédos problémák megszüntetéséről van szó, és miután ezt meg tudták velük értetni, elkezdődtek a tárgyalások, ezek beindultak, nagyon nehezek voltak. Hét-nyolc évig tárgyaltak, és ebben az időszakban 7 vagy 8 miniszterelnökkel kellett tárgyaljon, mert Olaszországban a kormányok olyan rövid életűek voltak, mint egy várandós, 9 hónapig tartottak, mindig újra kellett kezdeni a tárgyalást. Volt olyan miniszterelnök, akivel

háromszor kellett tárgyalni, nagyon nehéz volt ez a helyzet, de beindultak a tárgyalások és ez nagyon-nagyon fontos, a bizalom alapjának a kezdetét ez jelenti egyenrangú partnerek között.

További kérdés

ELNÖK: Köszönöm szépen, professzor úr. Nekem csak egy rövid kérdésem lenne. Amióta a dél-tiroli autonómia rendben van és működik, erősödött-e; tehát a probléma lényege az, hogy nálunk az is jelenség, hogy van egy intenzív asszimiláció a kisebbség körében, nyelvi asszimilációnak is érzem, sőt egy szórványosodás is, ez problémát jelent a határon túli magyar közösségekben, nem kis problémát, és ez egy felgyorsult folyamatban van.

A dél-tiroli helyzet. Biztos volt előtte egy ilyen folyamat ott is, meg tudta-e ezt a folyamatot állítani, vagy visszajára tudta-e fordítani az autonómia megléte az elmúlt évtizedekben?

Válaszadás

Prof. DR. CHRISTOPH PAN, a Dél-Tiroli Népcsoport Intézet vezetője: Ez minimálisan áll fenn. A legnagyobb kisebbség 60 százalékban német. A népszámlálások során folyamatosan gyarapodunk, szám szerint a legkisebb kisebbség 4 százalékot képviselnek, ők szintén gyarapodnak.

Az olaszok Dél-Tirolban csökkenő tendenciát mutatnak. Miért is van ez így? A mesterséges bevándorlásról van szó? Főleg olyan rétegekről van szó, akik ezen térségünkben nem kaptak munkát és lehetőségeket kerestek egyszerűen az életben. A célkitűzésük az volt, hogy a gyerekek számára vagy a következő generációk számára jobb lehetőséget nyisson.

Dél-Tirolban a kulturális autonómiával vegyesen, iskola, kultúra háromnyelvű csoport megosztottan, minden nyelvi csoport saját érdekkörének megfelelően teremti meg a lehetőséget. Az olasz nyelvi csoport fontosnak tartotta azt, hogy a saját ifjúságának a legmagasabb szintű képzettségi lehetőséget biztosítson. A német nyelvcsoporthoz az volt a véleménye, hogy kisebb területeken a bevándorlásnál nemcsak az értelmiségek és az érettségizettek támogatására kell törekedni, hanem arra is, hogy legyenek szakmunkások, tehát különböző képzési körű megközelítések jelentek meg. Ennek az volt a következménye, hogy nagyon sok csoport nagyon sok értelmiségit képzett, érettségivel rendelkező embereket bocsátottak ki. Bárhol máshol ez nem probléma.

Ez ugyanúgy van, mint önöknél is, ha valaki Budapestre költözik, inkább a központ felé költöznek az emberek. De csökkenő a tendencia, a következménye, és aztán az idősek problémája. És ha valakinek a hozzátartozója meghalt, akkor ő már egyedül maradt; Dél-Tirol drága térség és Szicíliában az eladott lakásáért hármát tud majd vásárolni és a családja körében jobban tud majd élni, ezért elköltözik, tehát egy természetes elvándorlás van. Nem fogja mesterséges hátrányban részesíteni a nyelvi csoportot, nem engedélyezünk ilyet, a saját politikájukat követve járnak el ilyen értelemben.

Az asszimiláció nagyon csekély mértékben jelenik meg, ez igazából nem jelent problémát.

ELNÖK: Köszönjük szépen professzor úr. Engedje meg, hogy a jelenlévők nevében megköszönjem az előadását és kívánom, hogy a következő napokban is érezze jól magát Magyarországon, és adjon nekünk sok bölcsességet és tanulságot arról, hogy ebben a kérdésben hogyan is kell gondolkodnunk.

Köszönjük szépen professzor úr, és további szép napot kívánok minden kedves résztvevőnknek, ezzel a mai bizottsági ülésünket, mini konferenciánkat bezártnak tekintem, köszönöm mindenkinek a jelenlétet és további szép estét

(Az ülés befejezésének időpontja: 16 óra 37 perc)

Balla Mihály
a bizottság elnöke

Jegyzőkönyvvezető: Turkovics Istvánné